

*Олена Богдашина,
Дмитро Полупанов*

УКРАЇНА У ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПЛАНАХ ЮЗЕФА ПІЛСУДСЬКОГО ТА ПЕТРА ВРАНГЕЛЯ

Національно-визвольні змагання українського народу нині залишаються дискусійною темою. Особливої уваги потребує дослідження міждержавних відносин Польщі, Української Народної Республіки (далі – УНР) та Збройних Сил Півдня Росії (далі – ЗСПР), і насамперед – питання утворення ними антибільшовицького союзу. Важливою складовою останнього була УНР, яку намагалися зробити своїм союзником обидва протиборчі табори. Польща розглядала УНР як складову частину федерації, до якої пропонувалося включити також Білорусь та Литву. В ЗСПР трактували українські землі як базу для створення федеративної держави на землях колишньої Російської імперії.

У новітній науковій літературі існують різні підходи до зазначеної проблеми. У статті «Польсько-український союз 1920 року. Пілсудський, Петлюра і спроба геополітичної перебудови Східної Європи»¹ Ян Яцек Бруський змалював суперечки, які існували між політичними елітами Польщі щодо українського питання. Автор вважає, що національні демократи не визнавали незалежної України та були прихильниками включення її до складу Польщі з подальшою колонізацією. Представники лівих сил, до яких належав Юзеф Пілсудський, займали поміркованішу позицію. На їх думку, необхідно було утворити військовий блок, який би зупинив подальше поширення більшовизму. Особливе місце у цьому утворенні відводилося Україні, яка мала вигідне геополітичне положення та значні природні ресурси.

¹ Bruski J.J. *Sojusz polsko-ukraiński 1920 roku. Piłsudski, Petlura i próba geopolitycznej przebudowy Europy Wschodniej // O granice, niepodległość i cywilizację. Szkice o wojnie polsko-bolszewickiej.* – Krakow, 2017. – S. 103-120.

Зоф'я Закс у статті «Проблема Східної Галичини під час польсько-радянської війни»² наголошує на тому, що окрім Польщі землі Східної Галичини бажала приєднати до себе Чехословаччина, яка спиралася на допомогу емігрантів зі Східної Галичини.

Український дослідник Роман Тимченко у статті «Варшавська угода 1920 р.: доля Східної Галичини»³ приходить до висновку, що укладена між Польщею та УНР угода засвідчує відмову останньої від Східної Галичини. Автор виправдовує позицію УНР тим, що була укладена сепаратна угода між Українською Галицькою Армією (далі – УГА) та ЗСПР на чолі з Головнокомандувачем Антоном Денікіним, що значно послабило позиції уряду Симона Петлюри.

Володимир Комар у статті «Східна політика Польщі 1918-1921 рр.: від федералізму до прометеїзму»⁴ стверджує, що ідея федералізму була основою політичної програми Юзефа Пілсудського. Завдяки утворенню федерації він прагнув поновити домінування Польщі у Східній Європі. Тому основна увага Маршала була зосереджена на укладанні союзних угод з Білоруссю, Литвою та Україною.

Микола Кучерепа у статті «Варшавський договір 1920 року: генеза, проблеми, наслідки»⁵ досліджує зовнішньополітичні умови, які посприяли укладенню цієї угоди. На думку автора, вона була зумовлена тим, що УНР та Польща виявилися виснажені Першою світовою війною. Для України, як вважає Микола Кучерепа, підписання Варшавської угоди було засобом встановлення дружніх стосунків із країнами Антанти, які підтримували уряд Юзефа Пілсудського. Також автор стверджує, що зближенню обох країн

² Zaks Z. *Problem Galicji Wschodniej w czasie wojny polsko-radzieckiej* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rcin.org.pl/Content/46167/WA303_58596_A453-SzDZ-R-8_Zaks.pdf

³ Тимченко Р. *Варшавська угода 1920 р.: доля Східної Галичини* // Український історичний збірник. – Київ, 2011. – Вип. 14. – С. 80-88.

⁴ Комар В. *Східна політика Польщі 1918-1921 рр.: від федералізму до прометеїзму* // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2009. – Вип. 18. – С. 42-50.

⁵ Кучерепа М.М. *Варшавський договір 1920 року: генеза, проблеми, наслідки* // Польща та Україна в боротьбі за незалежність 1918-1921. – Варшава, 2010. – С. 40-49.

сприяла проросійська політика Антанти, яка ставила під загрозу незалежність Польщі.

У статті «До питання про діяльність паризького Українського національного комітету (1919-1921 рр.)»⁶ Андрій Іванець наголошує, що УНК перебував під впливом білогвардійців, а його лідер – Сергій Моркотун – активно виступав із закликами на підтримку ідеї федерації України, Росії, Дону, Кубані та Тереку. У розвідці Андрія Іванця «Невдала спроба творення “уряду України” під патронатом білих»⁷ підкреслюється, що білогвардійці майже повністю контролювали УНК. Останній вважався структурою, що репрезентувала інтереси України поза межами етнічної української території.

У розвідці Дмитра Полупанова «Національна політика П. М. Врангеля»⁸ було проаналізовано проект Правителя Півдня Росії, який передбачав створення федеративної держави на терені колишньої Російської імперії. Автор з'ясовує місце українського питання у програмі ЗСПР та особливості взаємовідносин їх урядових структур та Директорії УНР.

При написанні роботи було використано: збірки джерел, присвячені діяльності Директорії УНР («Українська революція: Документи, 1919-1921»⁹; «Симон Петлюра: статті, листи, документи», 1956¹⁰; «Симон Петлюра: статті, листи, документи», 1979¹¹); спогади та дослідження сучасників подій (спогади Головнокомандувача ЗСПР та Правителя Півдня Росії Петра Врангеля, дипломата Георгія Михайловського¹², генерала Якова Слащова-Кримського¹³,

⁶ Іванець А.В. *До питання про діяльність паризького Українського національного комітету (1919-1921 рр.)* // Український історичний журнал. – 2010. – № 5. – С. 117-135.

⁷ Іванець А. *Невдала спроба творення “уряду України” під патронатом білих* // Українознавство. – 2010. – № 3. – С. 91-95.

⁸ Полупанов Д.С. *Національна політика П.М. Врангеля* // Краєзнавство і учитель-2016: матеріали міжнародної наукової конференції. – Харків, 2016. – С. 34-35.

⁹ *Українська революція: Документи, 1919-1921* / за ред. Т. Гунчака. – Нью-Йорк, 1984. – Т. 2.

¹⁰ *Симон Петлюра: статті, листи, документи*. – Нью-Йорк, 1956.

¹¹ *Симон Петлюра: статті, листи, документи*. – Нью-Йорк, 1979. – Т. 2.

¹² Михайловський Г.Н. *Записки: Из истории российского внешнеполитического ведомства. 1914-1920 гг.* – Москва, 1993. – Т. 2.

¹³ Слащев-Крымский Я.А. *Требуя суда общества и гласности (Оборона и сдача Крыма): мемуары и документы*. – Константинополь, 1921.

журналіста Григорія Раковського¹⁴, переписку посла Тимчасового уряду Росії Василя Маклакова з послом Тимчасового уряду Росії у Вашингтоні Борисом Бахмет'євим¹⁵, щоденники Володимира Вернадського¹⁶, монографію військового історика Ернеста фон Валя¹⁷).

В умовах радянсько-польської війни перед Юзефом Пілсудським постала необхідність утворити антибільшовицький союз. Тому він ухвалює рішення про укладення угоди з Директорією УНР, яка також воювала проти РСФФР та УСРР.

21 квітня 1920 року була підписана Варшавська угода, яку так і не ратифікували уряди Польщі та Директорії УНР¹⁸. Згідно договору, остання визнавалася Польщею як незалежна держава на чолі із Головним Отаманом Симоном Петлюрою, який вважався «верховною владою Української Народної Республіки»¹⁹. Український та польський уряди зобов'язувалися не укладати жодних угод, які б суперечили інтересам іншої сторони. Польський уряд гарантував забезпечення національних та культурних прав українців на польській території, а уряд Директорії УНР – дотримання прав поляків на українській. У подальшому країни-підписанти планували укласти між собою торговельні угоди. Вирішення аграрного питання в Україні за Варшавською угодою відкладалось аж до скликання Установчих зборів²⁰. Важливою складовою цього договору була військова конвенція, яка визначала основні напрями співробітництва польської та української армій. Зокрема, визначалося, що збройні сили Польщі та УНР є союзними військами. Згідно з конвенцією, утворювалося спільне командування, але за головування польської сторони²¹. Укладений договір відіграв значну роль у стримуванні більшовицької загрози.

¹⁴ *Революция и гражданская война в описаниях белогвардейцев. Деникин. Юденич. Врангель.* – Москва, 1991.

¹⁵ *«Совершенно лично и доверительно!»: Б.А. Бахметев – В.А. Маклаков: переписка, 1919–1951.* – Москва-Стенфорд, 2001. – Т. 1.

¹⁶ Вернадский В.И. *Дневники, 1917–1921.* – Т. 2. Январь 1920 – март 1921. – Киев, 1997.

¹⁷ Валь Э.Г. ф. *К истории белого движения. Деятельность генерал-адъютанта Щербачева.* – Таллин, 1935.

¹⁸ Полтава Л. *Симон Петлюра. Альбом-біографія.* – Париж, 1949. – С. 30.

¹⁹ *Польща та Україна в боротьбі за незалежність 1918–1921.* – С. 30.

²⁰ Там само. – С. 30.

²¹ Там само. – С. 32.

Симон Петлюра покладав великі сподівання на новоутворений союз. У листі до Юзефа Пілсудського він зазначив, що «уряди Польської Речі Посполитої і Української Народної Республіки заключили історичну угоду для боротьби проти споконвічного ворога обох держав, який ... має тенденцію повалити самостійність обох республік»²². Дійсно, угода мала перспективи з точки зору створення оборонного союзу, який дозволив би самостійно відстоювати зовнішньополітичні інтереси на європейському континенті. А для країн Європи цей союз міг стати буферною зоною, спроможною спинити поширення більшовизму. В утворенні союзу була зацікавлена насамперед Франція, оскільки вона боялася виходу Робітничо-Селянської Червоної Армії (далі – РСЧА) на кордони з Німеччиною. Уряд останньої співчував більшовикам. Це могло призвести до союзу між Німеччиною та РСФРР, що створювало загрозу розповсюдження більшовизму до Франції. Не бажаючи допустити цього, вона намагалася посилити Польщу, пропонуючи Петру Врангелю приєднатися до союзу з останньою. На думку військового історика Ернеста Валя, «армія Врангеля набула нове несподіване значення для союзників», оскільки в ній побачили силу, яка могла б забезпечити Польщу від поразки у війні²³. Після низки вдалих наступальних операцій Російської армії у Північній Таврії французи «висловлюють надію на успіх розпочатого наступу та наголошують на “посильній допомозі”, маючи на увазі звісно не відправку військ, а постачання і спорядження армії»²⁴. Насправді уряд ЗСПР, не бажаючи поширення впливу Польщі та УНР на території України, буде всіляко ухилятися від укладання союзу. Дипломат Георгій Михайловський вважав помилкою, що Петро Врангель не уклав угоди зі своїм «єдиним фактичним союзником Польщею». Адже це значно послабило його становище на світовій політичній арені. Як згадує дипломат, «поляки в Ризькому трактаті не згадують про Врангеля і мають на це усі підстави»²⁵. Мемуарист вважав, що нерішуча

²² Симон Петлюра: *статті, листи, документи*. – Нью-Йорк, 1956. – С. 266.

²³ Валь Э.Г. ф. *К истории белого движения...* – С. 151.

²⁴ Михайловский Г.Н. *Записки...* – Т. 2. – С. 604.

²⁵ Там само. – С. 667-668.

зовнішня політика Петра Врангеля призвела до ізоляції уряду в момент евакуації Російської армії з Криму²⁶. Георгій Михайловський припустив: «Якби Південноруський уряд був у міжнародному союзі з Польщею, тоді можна було не допустити евакуації, розпочавши переговори в Ризі разом з поляками»²⁷.

Посол Тимчасового уряду Росії у Франції Василь Маклаков допускав можливість військового конфлікту з Польщею, якщо та, на його думку, забажає приєднати Білорусь і Литву. Він вважав, що Польща і її союзники «будуть зацікавлені в тому, щоб ми якомога довше залишалися слабкими. Це визначить надовго політику ослаблення Росії. Також західні країни на тлі можливої війни з Польщею боялися зближення Росії та Німеччини»²⁸. На нашу думку, небажання ЗСПР об'єднатися з Польщею посприяло поразці як УНР, так і ЗСПР у війні з більшовиками та привело до укладання Ризького миру 1921 року.

УНР сподівалася, що під час переговорів з УСРР та РСФРР у Ризі Польща врахує її інтереси. Але остання, зважаючи на своє складне економічне та політичне становище, уклала мир із більшовиками, що стало порушенням Варшавської угоди²⁹. Після того, як союзні стосунки між Польщею та УНР зайшли у глухий кут, остання залишилася сам на сам у боротьбі із переважаючими силами більшовиків. У результаті почалося зближення ЗСПР та УНР. Це був доволі складний та суперечливий процес, оскільки ЗСПР бачили загрозу з боку УНР та Польщі в Наддніпрянській Україні, Південній Україні та на Кубані. Уряд Півдня Росії (УПР) на чолі з Петром Врангелем на початку війни шукав засоби для послаблення ідеологічного впливу Директорії в Україні. З цією метою було розроблено проект української автономії. Її, на нашу думку, планувалося використати як проти Директорії, так і проти УСРР в якості буферної зони.

Попри зневажливе ставлення уряду ЗСПР до Директорії УНР, Симон Петлюра був вимушений координувати хід військових операцій із Петром

²⁶ Михайловский Г.Н. *Записки...* – Т. 2. – С. 667-668.

²⁷ Там само. – С. 668.

²⁸ *Совершенно лично и доверительно!*: Б.А. Бахметев – В.А. Маклаков ... – Т. 1. – С. 190.

²⁹ *Польща та Україна в боротьбі за незалежність...* – С. 30.

Врангелем. У листі до голови дипломатичної місії Директорії УНР в Румунії Костянтина Мацієвича від 7 серпня 1920 р. Петлюра писав: «Головне командування українських військ не може ігнорувати присутності на нашій території певної реальної сили, ворожої більшовикам»³⁰. Він вважав доцільною координацію дій армій Директорії та ЗСПР, але, за його оцінкою, «контакт в оперативних акціях» між арміями міг зводитися лише до розмежування зон військових дій. А саме, армія Директорії повинна була вести боротьбу з РСЧА на Правобережній Україні, а Російська армія – на Лівобережній до моменту остаточного зміцнення армії Директорії за рахунок мобілізації. Після цього Симон Петлюра планував вихід на Лівобережжя. Укладання політичних угод Головний Отаман вважав «несвоєчасним та недоцільним»³¹.

Серед прихильників Білого руху та урядовців велася дискусія щодо т. зв. українського питання. Лідер кадетської партії Павло Мілюков виступав за створення федерації, до складу якої мали увійти Україна та козацькі землі Дону, Кубані, Тереку і Астрахані. Зі щоденника Володимира Вернадського дізнаємося, що «19-23 травня Мілюков запропонував проводити подальший рух поза Кримом не інакше як у федерації з козаками і українцями: якщо можна змовитися навіть з Петлюрою, якщо можна, то утворити лівобережний (не сепаратистський) український уряд, для якого була зовсім готова група Могиланського»³².

У своїй бесіді з Петром Струве – Головою управління іноземних справ ЗСПР – Павло Мілюков визнав вірною позицію уряду, що «без союзу з національностями, “що самовизначаються”, вести подальшу боротьбу з більшовиками неможливо»³³. Він розробив свій, подібний до урядового, проект вирішення українського питання. Павло Мілюков запропонував створити на лівому березі Дніпра Українську державу. Він вважав, що треба надати підтримку лояльним до білогвардійців силам. Правобережна Україна повинна

³⁰ Симон Петлюра: статті, листи, документи. – Нью-Йорк, 1979. – Т. 2. – С. 368.

³¹ Там само.

³² Вернадский В.И. Дневники... – С. 99.

³³ Там само.

була залишитися за поляками. Також Павло Мілюков вважав за потрібне відмовитися від консервативної позиції в українському питанні, на якій, зокрема, стояв Василь Шульгін, та визнати Україну рівноправною нацією, переставши вживати термін «малороси»³⁴.

Петро Врангель схвалив ідею Української держави на правах широкої автономії. Але виникла проблема узгодження кордонів України з Польщею.

Допускаючи ускладнення у відносинах з останньою, Петро Врангель був готовий визнати «за Малоросією найширшу автономію в межах майбутньої Російської держави»³⁵. Програму вирішення українського питання було запропоновано Петру Врангелю українською делегацією з колишніх військових та політиків, що входили до урядів УНР, Гетьманату Павла Скоропадського та Директорії УНР. Усі вони стояли на позиціях української автономії у складі федеративної Росії. У складі делегації були: Голова – Микола Левченко; колишній виконуючий обов'язки Начальника Генерального штабу Армії УНР Григорій Янушевський; генерал-майор Російської армії у резерві Чарський; статський радник, капітан, член Українського федеративного комітету Н. А. Кравченко та інженер Кірт³⁶.

Українська делегація пропонувала встановити зв'язки з отаманськими загонами на території, окупованій більшовиками, забезпечити їх зброєю та військовими фахівцями зі складу Російської армії і таким чином сприяти звільненню України³⁷. Вони звернулися до Петра Врангеля з проханням створити у Севастополі організацію, яка сприятиме звільненню України від більшовиків і відновленню державних органів старої влади³⁸. Петро Врангель підтримав цю ідею³⁹. До того ж Україна була потенційним ринком збуту та купівлі споживчих товарів. Яків Слащов вважав за необхідне підтримати повстанський рух у південній частині правобережної України та використати її

³⁴ Вернадский В.И. *Дневники. ...* – С. 99.

³⁵ Врангель П.Н. *Воспоминания.* – Москва, 2012. – С. 346.

³⁶ Слащев-Крымский Я.А. *Требуя суда общества и гласности...* – С. 57.

³⁷ Там само.

³⁸ Там само.

³⁹ Там само – С. 60.

людський і матеріальний ресурс для боротьби з більшовиками. Підтримавши повстанців в Україні, він планував відвоювати у більшовиків чорноморські порти, і зокрема – морську базу в Миколаєві⁴⁰. Яків Слащов мав намір поповнити Російську армію бійцями з підконтрольної більшовикам України, вважаючи її «новим джерелом живої сили»⁴¹. На думку цього генерала, УСРР мала вигідне географічне положення, оскільки межувала з Румунією, УНР та Польщею. Передбачалося, що у визволених містах України будуть сформовані органи цивільного управління, засновані на традиціях козацтва. Після цього планувалося: визнати автономію України у складі загальноросійської федерації; скликати з'їзд з представників місцевих українських організацій та уродженців України, які перебували на території Криму; прийняти на з'їзді програму Народної Громади, яка б висловлювала волю більшої частини українського народу; обрати на з'їзді членів Народної Громади та президію при ній як постійний орган для роботи з Радою при Головнокомандувачеві ЗСПР щодо вирішення українського питання⁴². У координації з військовим командуванням ЗСПР передбачалося об'єднати зусилля щодо організації повстанського руху в Україні шляхом створення спеціального органу. Наступне завдання полягало у розробці системи управління на підконтрольних урядові ЗСПР територіях. Також планувалося створити в Україні нову армію, обрати Наказного Українського Отамана, який би став Головнокомандуючим Української армії та українського антибільшовицького фронту і був підпорядкований Головнокомандувачу Російської армії⁴³. Для військових і повстанських частин встановлювався національний жовто-синій прапор з біло-синьо-червоним кутом. Після здобуття півдня України планувалося укласти договір між Правителем Півдня Росії та представниками України⁴⁴.

На початку вересня 1920 р., за офіційним запрошенням Уряду ЗСПР, до Криму з Парижу прибула делегація Українського національного комітету у

⁴⁰ Слащев-Крымский Я.А. *Требуя суда общества и гласности...* – С. 60-61.

⁴¹ Там само – С. 62.

⁴² Там само. – С. 64.

⁴³ Там само. – С. 65.

⁴⁴ Там само. – С. 65-66.

складі: головуючого Сергія Маркотуна, генерального секретаря В. Цитовича і члена комітету Миколи Могилянського. Цей комітет, на відміну від уряду Директорії УНР, був прихильником автономії України у складі Росії. Григорій Раковський згадував: «У зв'язку із відмовою Петлюри від спільних дій та необхідністю спиратися на організовані українські сили, Врангель, Струве, Кривошеїн та ін. “федералізуються” з Маркотуном»⁴⁵.

Після погіршення становища на фронті Уряд ЗСПР готовий був визнати Директорію⁴⁶. Зокрема, радник російського посольства у Парижі Микола Базілі заявив, що Уряд Півдня Росії готовий визнати Директорію УНР «де факто»⁴⁷.

В обмін на визнання, уряд ЗСПР вимагав від УНР підтримки у війні з РСЧА. 8 листопада 1920 р. генерал Петро Махров зробив таку заяву: «Генерал Врангель визнає незалежність УНР і сучасний Український Уряд з Головним отаманом Симоном Петлюрою на чолі до скликання Українських Установчих зборів»⁴⁸. Також Петро Махров заявив про бажання Уряду Півдня Росії укласти з УНР договір про спільну боротьбу із більшовиками⁴⁹.

Отже, Україна посідала важливе місце в програмах обох урядів: і ЗСПР, і Польща бажали мати УНР за союзника. Польща, якій бракувало ресурсів для боротьби з Москвою, прагнула залучити Україну до антибільшовицького блоку, щоб після розгрому більшовиків посилити свій вплив в Східній Європі та, наскільки це буде можливим, послабити вплив УСРР та ЗСПР. Аби реалізувати цей проект, Юзеф Пілсудський з легкістю визнає знекровлену у боротьбі з більшовиками Директорію УНР та укладає з Симоном Петлюрою Варшавську угоду. У подальшому Начальник держави відмовився від своїх зобов'язань за цим договором, розпочавши переговори з більшовиками у Ризі. Вагому роль у формуванні антибільшовицького союзу відіграла Франція, яка прагнула не допустити поширення більшовизму, утворивши буферну зону у складі Польщі, УНР та ЗСПР. Останні були важливим елементом у цьому об'єднанні, оскільки

⁴⁵ *Революция и гражданская война в описаниях белогвардейцев...* – С. 420.

⁴⁶ *Українська революція: Документи, 1919–1921...* – Т. 2. – С. 283.

⁴⁷ Там само. – С. 336.

⁴⁸ Там само. – С. 339.

⁴⁹ Там само.

своїм наступом у південній Україні вони полегшили становище Польщі під час радянсько-польської війни 1920 року. Тому Франція намагалася об'єднати збройні сили Польщі та ЗСПР під своїм керівництвом та надати їм обом підтримку. Але протиріччя у стосунках ЗСПР із Польщею з приводу України, Білорусі та Литви не дозволили створити цей союз, що призвело до поразки у війні з більшовиками.

Петро Врангель не визнавав право на самовизначення націй, що входили до складу колишньої Російської імперії, а тому – не бажав вести переговорів з УНР. Натомість він розробляв власний проект української автономії. Після низки невдач у військовій кампанії на материковій Україні Врангель погодився визнати УНР за умови об'єднання зусиль у боротьбі з більшовиками.

Olena Bohdashina, Dmytro Polupanov

Ukraine in the geopolitical plans of Józef Pilsudski and Peter Wrangel

The article is devoted to the Ukrainian question in the programmes of the Head of Poland State Józef Pilsudski and the Commander-in-chief of AFSR (Armed Forces of the South of the Ukraine) Peter Wrangel. The authors compared approaches to the solution of the Ukrainian question, exactly, the essence of diplomatic relations of both governments with the Directory of UPR (Ukrainian People's Republic). The article describes the project of the Ukrainian Autonomy on the left bank and in the South of Ukraine in the governmental programme of AFSR. The authors considered the attempt of France to create a unified anti- Bolshevik's front composed of Poland, The Directory of UPR and AFSR.

The government of Józef Pilsudski and that of Peter Wrangel wanted to see UPR as their ally. Józef Pilsudski signs a Warsaw pact with Simon Petlyura. Later on Józef Pilsudski refused from his obligations under the Warsaw pact, having begun negotiations with Bolsheviks in Riga. The significant role in the formation of anti-Bolsheviks' union was played by France, which was trying not to allow the

propagation of bolshevism, and produced a buffer zone thanks to Poland, UPR and AFSR.

Peter Wrangel did not recognize the right of nations to self-determination and at first, he did not want to conduct negotiations with UPR. Instead, he developed his own project of the Ukrainian autonomy. After a number of failures in the military campaign on the continental part of the Ukraine Peter Wrangel agreed to recognize UPR on condition of joint struggle against Bolsheviks.

Keywords: AFSR, UPR, Poland, France, Warsaw pact, autonomy.